

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Микола АФАНАСЬЄВ

СТРАХУВАННЯ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітні програми

07 Управління та адміністрування
072 Фінанси, банківська справа та страхування
перший (бакалаврський)
фінанси і кредит, банківська справа, митна справа

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
банківської справи і фінансових послуг

Олег КОЛОДІЗЄВ

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри банківської справи і фінансових послуг.
Протокол № 19 від 01.09.2020 р.

Розробники:

Внукова Н.М., д.е.н., проф. кафедри банківської справи і фінансових послуг;
Корват О.В., к.е.н., доц. кафедри банківської справи і фінансових послуг.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Функціонування дієвої системи захисту інтересів фізичних і юридичних осіб неможливе без високої страхової культури суспільства. Це вимагає від громадян і підприємців глибокого рівня обізнаності з теорії та практики страхування, систематизованих знань з питань організації страхової справи.

Об'єктами навчальної дисципліни «Страхування» є страхові відносини з приводу купівлі-продажу, надання й отримання страхових послуг; принципи та механізм функціонування страхового ринку; засади страхової діяльності, фінансів та забезпечення фінансової стійкості страхових компаній.

Предмет дисципліни – теоретичні, методичні й прикладні аспекти формування та реалізації страхових відносин на страховому ринку.

Мета навчальної дисципліни: підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання та прикладні проблеми у сфері страхування в умовах ринкових відносин. Для досягнення мети поставлені такі основні завдання: набуття студентом стійких знань з теорії та практики страхування, організації страхової справи, фінансів страхових компаній; оволодіння практичними навичками обґрунтування доцільності страхування, вибору умов страхування для захисту майнових інтересів, надання й отримання страхових послуг.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	3
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Макро- і мікроекономіка	Фінансовий ринок
Теорія ймовірностей та математична статистика	
Фінанси	
Гроші і кредит	
Економіка підприємства	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність демонструвати поглиблені знання у сфері страхування	Знання з теорії та практики страхування, організації страхової справи, фінансів страховиків
Здатність обґрунтовувати доцільність страхування, обирати умови страхування для захисту майнових інтересів, надавати й отримувати страхові послуги	Навички щодо обґрунтування доцільності страхування, вибору умов страхування для захисту майнових інтересів, надання й отримання страхових послуг
Здатність використовувати методичний інструментарій, застосовувати програмні продукти для обчислення вартості страхових послуг, аналізу доходів, витрат і фінансових результатів страхової компанії, оцінки стійкості та платоспроможності страховика	Навички з використання методичного інструментарію для обчислення вартості страхових послуг, аналізу доходів, витрат, фінансових результатів страхової компанії, оцінки стійкості та платоспроможності страховика, зокрема із застосуванням програмних продуктів
Здатність розв'язувати складні завдання та прикладні проблеми у сфері страхування	Навички щодо вирішення складних завдань і прикладних проблем у сфері страхування

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність страхування та засади страхової діяльності

Тема 1. Сутність і класифікація страхування

Тема 2. Страховий ринок та його державне регулювання

Змістовий модуль 2. Галузі страхування

Тема 3. Особисте страхування

Тема 4. Майнове страхування

Тема 5. Страхування відповідальності

Змістовий модуль 3. Основи фінансів страховиків

Тема 6. Основи актуарних розрахунків

Тема 7. Фінанси та фінансова стійкість страховиків

Перелік практичних (семінарських) і лабораторних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: міні-лекції-діалоги, міні-лекції проблемного характеру, кейс-метод, рольова гра.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання сформованих компетентностей. Заходи з оцінювання результатів навчання студента за навчальною дисципліною включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних (семінарських) і лабораторних занять, оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі іспиту відповідно до графіку навчального процесу.

Методи поточного контролю мають різну питому вагу у формуванні компетентностей студента, які забезпечуються навчальною дисципліною.

Максимальна кількість балів, що отримується на лекційних заняттях дорівнює 22,0 бали, зокрема максимально 2,0 бали за активну роботу на лекційних заняттях та 20,0 балів за теоретичні модульні контрольні роботи.

На практичних (семінарських) і лабораторних заняттях студентом може бути отримано максимально 30,0 балів: за виконання завдань на практичних заняттях – 2,4 бали, на лабораторних – 7,6 бали, за модульні контрольні роботи з практичної складової – 20,0 балів.

Самостійна робота студента з вивчення теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань, підготовка до модульних контрольних робіт перевіряється під час аудиторних занять. Виконання самостійних індивідуальних завдань оцінюється в межах 8,0 балів.

Підсумковий контроль знань і компетентностей студента з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення письмового іспиту, завданням якого є оцінювання рівня компетентностей студента з навчальної дисципліни, зокрема перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет охоплює програму навчальної дисципліни та містить 5 завдань, які передбачають вирішення типових ситуацій зі страхування та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентностей з навчальної дисципліни. Кожне з завдань оцінюється певною кількістю балів відповідно до рівня їх складності.

Завдання 1 (евристичне – максимум 7,5 балів):

4 бали – за володіння теоретичними знаннями;

2 бали – за застосування творчого підходу до вирішення визначеної у завданні ситуації;

1,5 бали – за послідовність і аргументованість викладення матеріалу; охайність подання результатів.

Завдання 2-4 (діагностичні – максимум по 7,5 балів за виконання кожного завдання):

2 бали – за володіння теоретичними знаннями та їх застосування для розв'язання задачі;

2 бали – за порядок і логіку розрахунків,

2 бали – за арифметичну правильність розрахунків;

1,5 бали – за аргументованість викладення матеріалу, наявність і ґрунтовність висновку, охайність подання результатів.

Завдання 5 (евристичне – максимум 10 балів):

2 бали – за володіння теоретичними знаннями та їх застосування для розв'язання задачі;

2 бали – за порядок і логіку розрахунків;

2 бали – за арифметичну правильність розрахунків;

2 бали – за застосування творчого підходу до вирішення визначеної у завданні ситуації;

2 бали – за послідовність і аргументованість викладення матеріалу, наявність і ґрунтовність висновку, охайність подання результатів.

Підсумкові бали за іспит складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів). Результат іспиту в балах проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час іспиту, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Форми оцінювання та розподіл балів представлено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Змістовий модуль 1. Сутність страхування та засади страхової діяльності				
Тема 1. Сутність і класифікація страхування	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекції	Лекція. Сутність і класифікація страхування Міні-лекція-діалог. Роль страхування в ринковій економіці	Активна робота на лекції	0,4
	Практичні заняття	Практичне заняття. Сутність і класифікація страхування Кейс. Аналіз договору страхування на відповідність законодавству Семінарське заняття. Виникнення та розвиток страхування	Виконання практичних завдань	0,6
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями Питання до самостійного опрацювання: Виникнення та розвиток страхування			
Тема 2. Страховий ринок та його державне регулювання	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекції	Лекція. Страховий ринок та його державне регулювання Міні-лекція-діалог. Необхідність державного регулювання страхового ринку Міні-лекція проблемного характеру. Саморегулювання страхового ринку	Активна робота на лекції	0,4
			Модульна контрольна робота	8,0
Практичні заняття	Практичне заняття. Страховий ринок та його державне регулювання Кейс. Вибір страхової компанії для страхування	Виконання практичних завдань	0,6	
		Модульна контрольна робота	8,0	

<i>Самостійна робота</i>				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями; підготовка до модульних контрольних робіт; виконання індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	2,0
Змістовий модуль 2. Галузі страхування				
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 3. Особисте страхування	Лекція	Лекція. Особисте страхування	Активна робота на лекції	0,2
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 1. Аналіз умов особистого страхування в Україні	Виконання практичних завдань	1,5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями; оформлення звіту з лабораторної роботи		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 4. Майнове страхування	Лекція	Лекція. Майнове страхування Міні-лекція-діалог. Страхування під час подорожі (асистанс)	Активна робота на лекції	0,3
	Практичне заняття	Практичне заняття. Майнове страхування	Виконання практичних завдань	0,6
	<i>Самостійна робота</i>			
	Завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу, виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями		
<i>Аудиторна робота</i>				
Тема 5. Страхування відповідальності	Лекції	Лекція. Страхування відповідальності Міні-лекція проблемного характеру. Страхування відповідальності за екологічне забруднення	Активна робота на лекції	0,3
			Модульна контрольна робота	8,0
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота № 2. Аналіз умов страхування майна та відповідальності в Україні	Виконання практичних завдань	1,5
	Практичні заняття	Практичне заняття. Страхування відповідальності Рольова гра. Проведення переговорів страхової компанії з потенційним клієнтом щодо надання комплексного страхового захисту	Виконання практичних завдань	0,6
			Модульна контрольна робота	4,0
	<i>Самостійна робота</i>			
	Завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу, виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями; оформлення звіту з лабораторної роботи; підготовка до модульних контрольних робіт; виконання індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	3,0

Змістовий модуль 3. Основи фінансів страховиків				
Тема 6. Основи актуарних розрахунків	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекції	Лекція. Основи актуарних розрахунків	Активна робота на лекції	0,2
	Лабораторні заняття	Лабораторна робота № 3. Актуарні розрахунки зі страхування життя Лабораторна робота № 4. Актуарні розрахунки зі страхування іншого, ніж страхування життя	Виконання практичних завдань	3,0
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями; оформлення звітів з лабораторних робіт			
Тема 7. Фінанси та фінансова стійкість страховиків	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекції	Лекція. Фінанси та фінансова стійкість страховиків Міні-лекція проблемного характеру. Розрахунок необхідного капіталу платоспроможності на основі оцінки ризиків у національній практиці	Активна робота на лекції	0,2
			Модульна контрольна робота	4,0
	Лабораторні заняття	Лабораторна робота № 5. Розрахунок і аналіз фінансових результатів діяльності та платоспроможності страхової компанії	Виконання практичних завдань	1,6
			Модульна контрольна робота	8,0
	<i>Самостійна робота</i>			
Завдання до самостійного опрацювання	Вивчення теоретичного матеріалу; виконання завдань на самостійне опрацювання згідно з методичними рекомендаціями; оформлення звіту з лабораторної роботи; підготовка до модульних контрольних робіт; виконання індивідуального завдання	Захист індивідуального завдання	3,0	
Іспит	Передекзаменаційна консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю		
	Підготовка до іспиту	Повторення матеріалів		
	Іспит	Виконання завдань екзаменаційного білету	Підсумковий контроль	40,0

Рекомендована література

Основна

1. Базилевич В. Д. Страхування : підручник / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич, Р. В. Пікус ; за заг. ред. В. Д. Базилевича. – Київ : Знання, 2008. – 1019 с.
2. Ротова Т. А. Страхування : навч. посіб. / Т. А. Ротова. – Київ : КНТЕУ, 2006. – 400 с.
3. Страхування: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / Н. М. Внукова, В. І. Успенко, Л. В. Временко та ін. ; за заг. ред. Н. М. Внукової. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 656 с.

Додаткова

4. Внукова Н. М. Пруденційний нагляд у сфері страхування : монографія / Н. М. Внукова, О. В. Корват, Н. С. Опешко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016.
5. Залетов О. М. Убезпечення життя : монографія / О. М. Залетов. – Київ : Міжнародна агенція "Бізон", 2006. – 688 с.
6. Кінаш О. М. Основи актуарних розрахунків : навч.-метод. посіб. / О. М. Кінаш, В. М. Сороківський, М. В. Папка (Сороківська). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 188 с.
7. Ковтун І. О. Основи актуарних розрахунків : навч. посіб. / І. О. Ковтун, М. П. Денисенко, В. Г. Кабанов. – Київ : ВД «Професіонал», 2008. – 480 с.
8. Пукала Р. Анализ тенденций развития страхования в европейских странах / Р. Пукала, Н. Н. Внукова // Humanities and Social Sciences. – 2018. – № XXIII, 25 (1/2018). – С. 113-128.
9. Смоляк В. А. Страхування : навч. посіб. / В. А. Смоляк, Є. Ю. Кузькін. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 272 с.
10. Страхування : навч. посіб. / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк ; за ред. Т. А. Говорушко. – Київ-Львів : Магнолія 2006, 2014. – 328 с.
11. Страхування : підручник / С. С. Осадець, Т. М. Артюх, В. Л. Бабко та ін. ; за заг. ред. С. С. Осадця. – Київ : КНЕУ, 2002. – 599 с.
12. Фурман В. М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку : монографія / В. М. Фурман. – Київ : Наукова думка, 2006. – 334 с.
13. Шумелда Я. Страхування : навч. посіб. / Я. Шумелда. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль : Джура, 2006. – 497 с.

Інформаційні ресурси

14. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.doc.
15. Національний банк України. Нагляд. Регулювання ринку небанківських фінпослуг ("спліт")[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/supervision/split>.
16. Огляд страхового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nfp.gov.ua/ua/Ohliad-strakhovoho-rynku.html>.
17. Офіційний веб-сайт Ліги страхових організацій України. – Режим доступу : <http://uainsur.com>.
18. Про страхування : Закон України від 07.03.96 № 85/96-ВР (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
19. Страхування (072). Сайт ПНС ХНЕУ ім. С.Кузнеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=5707>.
20. Фориншурер – страхование в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forinsurer.com>.